

## *Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO-ovim listama*

VALETTA (MALTA), GABROVO (BUGARSKA), CANBERRA  
(AUSTRALIJA), ZAGREB (HRVATSKA), NICOSIA (CIPAR), 2023.

Povodom 20. obljetnice usvajanja Konvencije o očuvanju nematerijalne kulturne baštine od strane Opće skupštine Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), Etnografski muzej uspješno je proveo projekt *Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO-ovim listama*, čiji je cilj bio redizajnirati i nadograditi svoju najdugovječniju i najposjećeniju suvremenu gostujuću izložbu te realizirati niz gostovanja i suradnji koji su u međuvremenu odgođeni zbog izbijanja pandemije virusa SARS-CoV-2.

Izložba je nastala 2011. godine na inicijativu Ministarstva kulture Republike Hrvatske u organizaciji i provedbi Etnografskoga muzeja u Zagrebu, a realizirana je zahvaljujući rezultatima dugogodišnjeg rada čitavog niza stručnjaka koji su u suradnji s lokalnim zajednicama te nositeljima tradicijskih znanja i vještina od 2009. godine do današnjih dana uspješno nominirali dvadeset i jedan kulturni fenomen s područja Republike Hrvatske na jednu od tri UNESCO-ove međunarodne liste svjetske nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Izložbeni koncept izradila je muzejska savjetnica Etnografskog muzeja dr. sc. Iris Biškupić Bašić, dok je likovno oblikovanje osmislila Nikolina Jelavić Mitrović. Izložba je imala dva varijantna oblika – tzv. „veliku“ izložbu od samostojećih montažnih elemenata s istaknutim muzejskim predmetima i ugrađenim sustavima za reprodukciju zvuka te tzv. „B1“ inačicu, reduciranu izložbu namijenjenu kraćim i logistički zahtjevnijim gostovanjima koja se sastojala od plakata dimenzija 70 × 100 cm (standardni B1 format). Izložba je postigla velik uspjeh gostujući na sveukupno 42 lokacije u trinaest zemalja (Hrvatska, Mađarska, Austrija, Slovačka, Sjeverna Makedonija, Crna Gora, Francuska, Litva, Poljska, Australija, Kanada, Kina i Turkmenistan). Nakon posljednjeg gostovanja u Gradskom muzeju Nova Gradiška 2021. godine izložba je radi znatnih oštećenja dekomisionirana te je zbog pandemije njezina obnova i nadogradnja odgođena do daljnjega.

Godine 2023. pokrenut je projekt redizajna i nadogradnje izložbe pod vodstvom Matije Dronjića, višeg kustosa Etnografskog muzeja i stalnog člana tima zaduženog za njezina gostovanja. Na temelju originalnog koncepta dr. sc. Iris Biškupić Bašić, prema kojem su se fenomenima izlagali zasebno prema principu „jedno dobro – jedan panel“, pristupilo se redizajnu izložbe koji je



Slika 1. Postav izložbe u prostoru Spazju Kreattiva. Valletta, Malta. Foto: Matija Dronjić

uspješno proveo tim tvrtke URBANEX d.o.o. preveden dizajnericom Anom Katurić. Kako bi se dao održiv odgovor na logističke i financijske izazove koje donose inozemna gostovanja, i to nerijetko relativno kratkog trajanja (između dva i tri tjedna), imperativ je bio napraviti izložbu bez predmeta i multimedijalnih sustava koju će u budućnosti biti lako i uz minimalne troškove nadograditi kako Republika Hrvatska bude upisivala nova dobra na jednu od tri UNESCO-ove liste. URBANEX je proizveo dvije izložbene inačice. Jedna je već prokušanog „B1 formata“, namijenjena tisku na samoljepljivu foliju (za neposredan transport avionskom prtljagom), tisku na ploče od kompozitnih materijala te tisku na ljepenke. Također, projektirana je i „canvas“ verzija, odnosno izložba namijenjena tisku na platna ili cerade velikih dimenzija, namijenjena primarno gostovanjima na otvorenom te u visokim galerijskim dvoranama. Tijekom 2023. godine proizvedeno je nekoliko prototipova te su na temelju iskustava prilikom postavljanja napravljene određene izmjene u samom dizajnu. Obje izvedbene inačice imaju varijantne oblike na hrvatskom i engleskom jeziku te ih je, iako su primarno izvedene pomoću bijelih tipografskih elemenata na dominantno crnoj podlozi, moguće uz tek nekoliko kolokvijalnih *klikova mišem* konvertirati u formu negativa (crni tipografski elementi na bijeloj podlozi) kako bi se bez dodatnog troška likovnog oblikovanja prilagodile eventualnim tamnim zidovima gostujućih galerija.

Redizajnirana izložba ne odstupa od ranijega afirmativnog pristupa te joj je opći cilj promovirati hrvatsku nematerijalnu kulturnu baštinu u zemlji i svijetu. Svaki fenomen je predstavljen na zasebnom panelu, na kojemu se nalazi izbor iz suvremenih fotografija (do deset), tekst koji u najkraćim crtama donosi osnovne informacije o određenom fenomenu, grafička oznaka domene nematerijalnoga kulturnog dobra, lista na kojoj se nalazi s naznačenom godinom upisa



Slika 2. Posjetitelji prilikom razgledavanja izložbe u prostoru Spazju Kreattiva. Valletta, Malta. Foto: Matija Dronjić

te eventualna opaska u slučaju dobara koja su upisana kao višenacionalne nominacije. Kako bi se kompenzirao nedostatak multimedijalnih uređaja, na svakom panelu je istaknut QR kod s direktnom poveznicom na nominacijski film na službenom „open-access“ UNESCO-ovom YouTube kanalu kojemu posjetitelj pristupa neposredno, pomoću vlastitoga pametnog uređaja. Uz trenutni dvadeset i jedan fenomen (odnosno panel), izvedeni su i univerzalni plakat izložbe, uvodni panel te panel s impresumom. Drugim riječima, izložba se u trenutcima pisanja ovog prikaza sastoji od 24 panela/canvasa te će rasti proporcionalno broju novih uspješnih nominacija u godinama koje dolaze.

Projekt je realiziran u partnerstvu s Ansablom narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO. Krunoslav Šokac, umjetnički direktor LADO-a, osmislio je glazbenu kulisu koja prati izložbu, a prilikom zajedničkih gostovanja solisti LADO-a su uključeni u otvorenja izložbe, dok LADO-ovi voditelji orkestra i multiinstrumentalisti održavaju predavanja i prezentacije vezane uz fenomene nematerijalne kulturne baštine glazbenog predznaka. Projekt je realiziran sredstvima Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske te Grada Zagreba, a posebno raduje podatak



Slika 3. Izložbeni prostor u sklopu ambijentalne cjeline Regionalnog etnografskog muzeja na otvorenom – Etar, Gabrovo, Bugarska. Foto: Matija Dronjić

kako se pozivu na suradnju priključilo više od 120 vanjskih suradnika: od jedinica lokalne i regionalne samouprave, javnih ustanova u kulturi i znanosti, turističkih zajednica, sportskih saveza, udruženja, društava kulturno-umjetničkog predznaka, stručnjaka u raznim baštinskim poljima, fotografa amatera, entuzijasta i profesionalaca do baštinika samih.

Kako bi se realizirala prethodno dogovorena gostovanja, odgođena zbog pandemije virusa SARS-CoV-2, još krajem 2022. godine „oživljene“ su stare suradnje. Obnovljena izložba *Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO-ovim listama* odnosno njezina „B1“ inačica premijerno je gostovala na Malti u sklopu Festivala San Girgor, u organizaciji malteškog Ministarstva nacionalne baštine, umjetnosti i lokalne uprave. Izložba je bila postavljena na atraktivnoj lokaciji centra Spazju Kreattiv, u auli restaurirane fortifikacije vitezova sv. Ivana u samom centru Vallette, a bilo ju je moguće razgledati od 12. do 19. travnja 2023. godine. Drugo gostovanje bilo je u bugarskom Gabrovu, u organizaciji Regionalnoga etnografskog muzeja na otvorenom – ETAR, gdje je izložba postavljena od 31. kolovoza do 31. prosinca 2023. godine, a otvorena je u sklopu programa *18. međunarodnog festivala tradicijskih obrta*, manifestacije



Slika 4. Postav izložbe u Etaru. Gabrovo, Bugarska. Foto: Matija Dronjić

baštinskog predznaka od nacionalnog značaja koja je zbog pandemije zadnji put bila održana 2019. godine. Sljedeće otvorenje bilo je 11. rujna u prostoru aule Kulturnog centra Kambri koji se nalazi u sklopu Australškoga nacionalnog sveučilišta u Canberru. Gostovanje je organizirano u suradnji s Velesposlanstvom Republike Hrvatske u Australiji, a izložba je bila otvorena do 27. rujna 2023. godine. „Canvas“ inačica publici je premijerno predstavljena u Etnografskom muzeju u Zagrebu u sklopu manifestacije *Dani žive baštine*, kojom se Muzej priključio nacionalnoj akciji obilježavanja *Dana europske baštine 2023*. Izložba je otvorena 3. listopada 2023. te je zbog interesa publike njezino planirano zatvaranje s 19. studenoga pomaknuto na početak ožujka 2024. godine. Konačno, u trenutcima pisanja ovih redaka, dovršavaju se pripreme za realizaciju gostovanja na Cipru u suradnji s Costas & Rita Severis Foundation. Iako je prema planu izložba trebala biti otvorena tijekom ljetnih mjeseci, zbog problema tehničke naravi gostovanje u muzeju CVAR u Nikoziji (Nicosia Centre of Visual Arts & Research) održat će se u razdoblju od 6. do 20. prosinca 2023. godine.

Uz izložbu je realiziran i niz popratnih događanja, predavanja (Zagreb, Malta), sudjelovanja na okruglim stolovima (Zagreb, Gabrovo) i stručnim skupovima (Malta, Bugarska), a krajem godine u sklopu redovne djelatnosti Etnografskog muzeja redizajnirat će se internetska stranica izložbe na *web* sjedištu ustanove u skladu s novim vizualnim identitetom, gdje će se u budućnosti dokumentirati gostovanja. Konačno, u prvim mjesecima 2024. godine stranica će biti zakružena novim e-katalogom izložbe, dvojezičnom interaktivnom publikacijom dostupnom u EPUB i PDF formatu.



Slika 5. Postav izložbe u prostoru Kulturnog centra Kambri. Canberra, Australija. Foto: Matija Dronjić



Slika 6. Nastup Ansambla LADO na otvorenju izložbe u prostoru Kulturnog centra Kambri. Canberra, Australija. Foto: Matija Dronjić